

Ұлттық діндер

- 1) Жапонияның ұлттық дінінің ерекшелігі.
- 2) Еврейлердің ұлттық діні: иудаизм

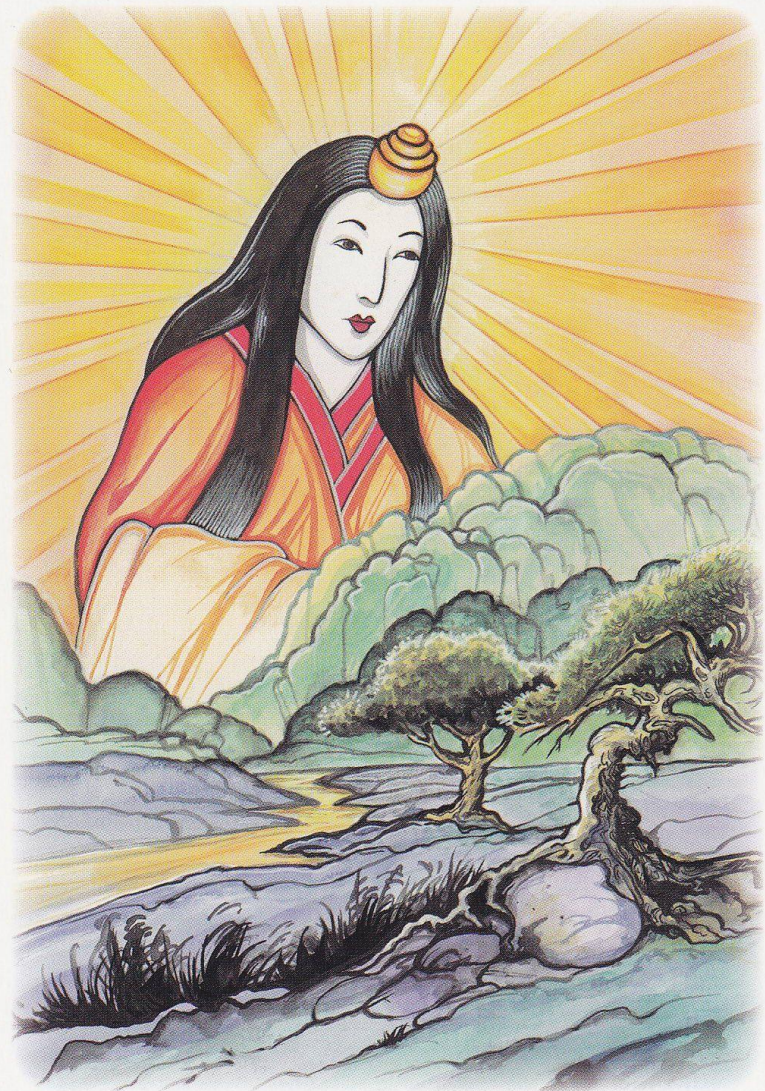
Дайындаған: Дарушканов Р.К
Тексерген: Бухметова А.А

СИНТОИЗМ

Синтоизм – [жапон. синто – құдайлар жолы] – Жапонияда кең тараған дін, табиғатты алғашқы қауымдық дәріптеуден туындаған рулық және тайпалық құдайларға табыну. 1868 жылдан 1945 жылға дейін мемлекеттік дін болған, оның негізін табиғат пен ата-баба құдайларына табыну құрады. Табынуды дамыту барысында шығармашылық бастау акті идеясы пайда болған, нәтижесінде күн құдайы **Аматэрасу** - синтоистік жоғарғы құдай пайда болған. Ал оның ұрпағы Джиммутенно барлық жапон императорларының аңыздық бастауы болған. Синтоизмде табиғатта өмір сүретін құдайлар мен рухтар бар. Осы рухтар кез келген қолдан жасалған затқа жан бітіруі мүмкін, сол зат табыну нысанына айналады. Синтоизм бойынша өмір мақсаты ата-бабалар идеалын жүзеге асыру, құдаймен рухани бірігу салт-жоралғылар мен сыйыну. Қазіргі заманғы Жапонияда синтоизм өз ұстанымын белгілі бір деңгейде сақтаған, ал оның жаңа секталары ұлттық ділді қалыптастыруға белсене атсалысуда

Синтоистер Аматерасудан басқа ай, теңіз, дауыл және от тәңірлері, сонымен бірге азық-түлік, үй, ошақ, асхана, белгілі жерлер, жолдар және әр түрлі кәсіптің тәңірлеріне дейінгі көп мөлшердегі құдайлары бар пантеондарға (ғибадатхана) ие.

Amaterasu Omikami

көпқұдайлықты көрсетеді, себебі синтоның өзі жергілікті табиғат культтерінен, жергілікті, рулық және тайпалық құдайларға табынудан пайда болған. XX ғасыр тізімдемесіне сәйкес синтоның құдайлар пантеоны 3132 құдайдан тұрған, кейінірек олардың саны едәуір өскен

бойынша синто жапон ұлтымен етене байланысты, дегенмен, бұл жақындық жапондыққа кез келген басқа дінді ұстануына кедергі жасамайды

жер бетіндегі өмір қуатын сипаттайды

Синтоизм жапондық дүниетанымды қалыптастыруда маңызды рөл атқарды, ол басты бес концепцияға негізделді.

әлем өздігінен пайда болған, әлем жоғарғы күш арқылы емес, өздігінен реттеліп отырады

табиғат пен тарихтың бірлігі, әлемнің тірі және тірі емес деп бөлінбеуі (себебі табиғаттың барлық құбылыстары мен адамда камилер өмір сүреді) айтылады. Камилер осы әлемде тіршілік ететіндіктен, о дүниеден пана іздеудің қажеттілігі жоқ

Синтоистік храмдар кешеніндегі ең негізгісі Исэдегі храм – Исэ дзингу (VII ғ. соңында негізі қаланса керек). Исэ дзингу Аматэрасудың храмы болып саналады. Синто дамуындағы маңызды кезең – "Исэ синто" тұжырымдамасының қалыптасуы. Оның басты мақсаты – император культін нығайту. Бұл тұжырымдама пайда болуының бір себебі моңғол шапқыншылығы және одан кейінгі (1261-1281 жж.) кезеңдегі храмдардың, әсіресе, Исэ дзингу храмының ықпалы мен беделінің артуы болды.

Тэнноизмді жаңғырту саясатының басты бағыты – синтоизмді мемлекеттік дінге айналдыру болды. 1946 жылы жоғарғы синто басшылығы "Синтолық храмдар ассоциациясын" ("Дзиндзя хонте") құрды.

Соңғы жылдары синтолық приходтардың қызметкерлері халық арасында мәдени-ағартушылық шараларды іске асырады, синто, буддизм, конфуцийшілдіктің тарихы мен дамуына байланысты ғылыми-зерттеулер жүргізіледі.

иудаизм

- Еврей халқының ұлттық діні Иудей аңызы бойынша, Жаратушы Тораны (Таурат) сол уақыттағы барлық жетпіс халыққа қабылдауға ұсынған. Алайда еврей ұлты ғана қабылдауға келіскен. Сондықтан, діни мағынада “Израиль” бір Құдайды мойындағандар мен заң кітабы – Тора арқылы Құдайға бой ұсынуға ұмтылушыларды білдіреді.
- Иудаизм термині (Ивритте “Яаадут”) Иуда еврей тайпасы бірлестігінің атынан шыққан. Иуда Израильдің ең ірі тайпасы болатын. Иврит тілінде “Иудаизм” термині ХІХ ғасырдың соңынан бастап кең тарала бастады.
- Давид патша Иуда тайпасынан болатын. Давид тұсында біріккен Израиль-Иуда патшалығының күш-қуаты арта түсті. Бұл б.з.б. ХІ ғасырдың соңында болды.
- Иудаизм дін ретінде және құқықтық, моральдық-этикалық, философиялық және діни түсініктер кешені ретінде төрт мың жыл бойы және бүгінгі уақытта еврейлердің өмір салтын айқындап келді және айқындап отыр

- Иудей діни ілімінің негізі дүниені жаратушы бір құдіретті Яхве Құдайына деген сенім. Иудаизмде құтқарушының келуіне деген сенім бар, ол мессия (мәсіх) деп аталады. Иудаизм бойынша мессия жер бетінде әділетті тәртіп орнатады деп есептелінеді.
- Тора мен Талмудтағы түсініктер мен діни ілімге сәйкес сенушілердің бүкіл өмірін реттеуші әдет-ғұрыптардың күрделі жүйесі жан-жақты, бүге-шігесіне дейін айқындалған. Киіну, тамақтану, салт-жораны сақтау және мейрамдарды өткізу туралы нұсқаулар көрсетілген.
- Маңызды әдет-ғұрыптық талаптар қатарына мыналар жатады:
- – Сүндетке отырғызу, ұл балалар дүниеге келген соң сегізінші күні жасалады. Бұл Яхвеге сыйынушылар қатарына қосылу белгісі. Сүндетке отырғызуды моголь атқарады

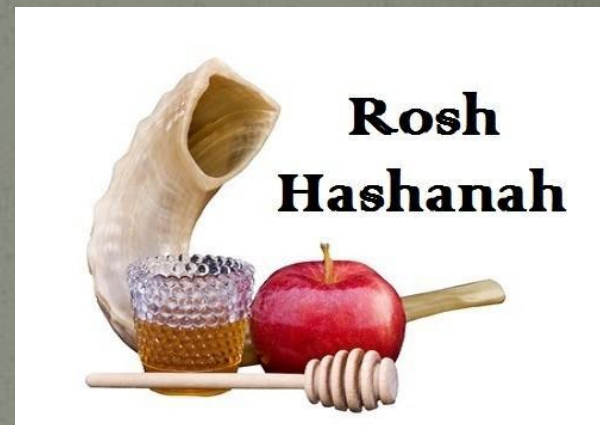
Иудаизмнің негізгі қағидаттары XII ғасырда өмір сүрген атақты философ-талмудшы, рабби Моисей мен Маймон (1135-1204) іліміне сүйенген төмендегідей 13 ережелерден тұрады:

- 1. Құдай бар.
- 2. Құдай бір.
- 3. Құдай денелік пішінде болмайды.
- 4. Құдай мәңгі.
- 5. Иудейлер тек бір Құдайға табынуы тиіс.
- 6. Құдаймен қарым-қатынас тек пайғамбар арқылы болады.
- 7. Моисей (Мұса) – ең ұлы пайғамбар.
- 8. Тораның шығуы қасиетті.
- 9. Тора өзінің мән-мағынасын еш жоғалтпайды.
- 10. Құдай адамдардың барлық іс-әрекетін біледі.
- 11. Құдай зұлымдықты жазалап, қайырымдылықты мадақтайды.
- 12. Құдай өзінің Мессиясын жібереді.
- 13. Құдай өлілерді қайта тірілтеді.

Иудаизмнің діни мейрамдары:

- **Рошха-Ашана** (Рош-Хашана) – діни Жаңа жыл, бұл күнді керней дыбыстары күні деп те атайды. Бұл мейрам жаман, зұлым рухтарды керней дыбыстарымен аластайтын ай мейрамымен байланысты. Вавилондық тұтқындалудан кейін, вавилондық мәдениет ықпалымен бұл мейрам "аспан соты" мейрамына айналды. Бұл күні Яхве бүкіл тіршілікке үкім шығарады.
- **Йом-Киппур** – сот күні, кешірім, тәубеге келу және күнәдан арылу, о дүниелік болған ата-ана, жақын туысқандарды еске түсіру күндері. Раввиндер іліміне сәйкес, Рош-Ашанадан кейін 10 күн ішінде (тәубеге келу күндері) Яхве барлық адамдардың іс-шаруасын тексереді және әрбір адамның келесі жылғы тағдыры туралы өзінің соңғы шешімін дайындайды.

Қазіргі заманғы иудаизм негізгі үш ағымға бөлінеді: ортодоксальдық, реформалық және консервативтік. Ортодокстар ішінде өз кезегінде бейортодокстар мен ХаБад хасид қозғалысы бөлінеді.

- жиырма жүзжылдықтар ішінде өзгергені шамалы. Ортодокстар Талмұтта жазылған ережелерді қатаң сақтайды. Бейортодокстар сионизм мен қазіргі заманғы мәдениетті танымайды, синагогаға сенбі күні бару үшін көлік пайдалануға рұқсат бермейді. ХаБад хасидтері сионизмді және қазіргі заман мәдениетін таниды, еврейлерді Тораның барлық өсиеттерін қатаң сақтауға шақырады.
- Реформистік иудаизм - дін ілімінің либералды түрі, онда Талмұт ережелері мен дәстүрлеріне мән аз беріледі. Бастысы - рәсімдерді сақтау емес, қоғамдық белсенділік. Алайда барлық реформистік иудаизмнің діни жүйесі қатаң бір құдайға сенуге негізделген.
- Қазіргі заман иудаизмінің үшінші тармағы - ортодоксальды және либералды бағыттар арасында аралық орынға ие консервативтік ағым. Иудаист-консерваторлар еврей мерекелерін сақтайды және негізгі дәстүрлерді ұстанады. Сондай-ақ олар заңды қазіргі заман мәдениетімен және философиямен байланыстырып жаңаша байқап түсіндіруге тырысады, олар Талмұт - ақылгөйлер Тораны өмірмен қалай байланыстыру керектігін ақылдасатын дамушы жүйе деп есептейді.

- Израильде Иудаизмнің діни институттары мемлекеттік бюджеттен қаржыландырылады. Жоғарғы раввинат діни ұйымдар мен бірлестіктерді қадағалайды. Парламент және үкіметте раввинаттың мүддесін қорғайтын басты діни — саяси партия Мафдал болып табылады. Таяу Шығыс, Солтүстік Африка Балкан елінен келгендер **Сефард** қауымын құрады. Еуропа, Америка, Австралия, ОАР-дан келушілер **ашкеназиялық** қауымды құрады. 1921 жылы Сефард және Ашкеназийлік бас раввиндер басқаратын жоғары раввинат кеңесі сайланды. Израиль мемлекетінің қалалары мен елді мекендерінде 200 діни кеңестер (моацот, датиот) жұмыс жасайды, Израиль елінде 24 раввинат соттар бар. Діни мектептер (ешибот) үлесі орта білім беру орындарының 17%-ын құрайды. Израильдің барлық мектептерінде діни пәндер оқытылады. Білікті дін мамандары діни институттарда дайындалады.

- Иудаизмнің негізгі қағидаттары XII ғасырда өмір сүрген атақты философ-талмудшы, рабби Моисей мен Маймон (1135-1204) іліміне сүйенген төмендегідей 13 ережелерден тұрады: 1. Құдай бар. 2. Құдай бір. 3. Құдай денелік пішінде болмайды. 4. Құдай мәңгі. 5. Иудейлер тек бір Құдайға табынуы тиіс. 6. Құдаймен қарым-қатынас тек пайғамбар арқылы болады. 7. Моисей (Мұса) – ең ұлы пайғамбар. 8. Тораның шығуы қасиетті. 9. Тора өзінің мән-мағынасын еш жоғалтпайды. 10. Құдай адамдардың барлық іс-әрекетін біледі. 11. Құдай зұлымдықты жазалап, қайырымдылықты мадақтайды. 12. Құдай өзінің Мессиясын жібереді. 13. Құдай өлілерді қайта тірілтеді. Сенім қағидаттары "Йигдаль" (ивритше – "ұлылық") әнұранында баяндалған. "Өмір беруші Құдай ұлылығы мен даңқы шексіз", – бұл әнұранды Иудаизм ді ұстанушылар синагогада орындайды.

- Маңызды әдет-ғұрыптық талаптар қатарына мыналар жатады:
- Сүндетке отырғызу, ұл балалар дүниеге келген соң сегізінші күні жасалады. Бұл [Ивритте](#) сыйынушылар қатарына қосылу белгісі. Сүндетке отырғызуды моголь атқарады.
- Сенбі күнін тыныштық пен дұға жасау күні ретінде қастерлеу. Ивритте сенбі – **шаббат** деп аталады. Сенбі күні жұмыс жасауға болмайды (малаха);
- Іс-әрекеттің шұғыл формалары: жедел жәрдем, полиция, өрт сөндірушілер және т.б. рұқсат етіледі. Үйде жұмыс істеуге тыйым салынады. Сенбі күні өлген адамдарды жерлеуге болмайды және т.б."Шаббат басында, яғни жұма күні күн батар кешқұрым мезгілде отбасы анасының батасымен сенбілік шырағдан жағылады. Отбасы синагогаға барады. Үйіне келген соң ол балаларына бата береді және әйелін Соломон Өсиет кітабының 31-тарауының сөздерімен мадақтайды. Отбасы сенбілік тамақ ішуге кіріседі. Тамақ ішер алдында нан және шарап негізінде бата жасалады. **Шаббат** күні от жағуға болмайды. Егер от бұрыннан жанып тұрса, онда жанып тұра береді. Сенбі күні ұзақ сапарға шығуға болмайды. Кеме бортында отырған жолаушыларға борттан түсуге болмайды. Ортодоксалды еврей синагогадан жаяу жүретіндей қашықтықта тұрады. Өйткені, ол сенбі күні автомобиль жүргізе алмайды. Ол қоғамдық көлікті де пайдалана алмайды".Күшейтілген дұға жасау, (тфила) дұға жасауға (кавана) толық берілу қажет. Қол жуарда, тамақ алдында және тамақтан кейін дұға оқу керек. Тамақтың әрбір түрі үшін өзіндік дұға мәтіні болады. Сенбілік, мерекелік шырағданды жағар алдында да дұға оқылады.
- Синагогада біріккен құлшылық ету он ересек адамның, яғни " діни қатынаста құқығы бар еркек болғанда ғана жүргізіледі. Бірақ, ерекше жағдайда жалғыз дұға жасауға болады".
- Пост (ауыз бекіту) – күнәдан тазару, тәубаға келу күндері, ұлы апат және т.б. Иудейлік діни ілім бойынша, тек күйіс қайыратын жануарлардың, шехит ережесі бойынша бауыздалған үй құстарының етін жеуге болады. Шошқа, жылқы, қоян етін жеуге, бір уақытта ет және сүт тамақтарын қолдануға тыйым салынады. Егер тамақ алдында иудей сүт тағамын ішсе, онда ет тағамдарын жеу алдында, олар ауыз шайқауы немесе бейтарап (нан түйірін) тағам жеуі керек. Тамаққа қанды қолдануға айырықша тыйым салынған.
- Шавуот (шабуот) – апта мейрамы немесе Мұсаға Синай тауында Тораның берілуіне байланысты мейрам. Иудей діни ойшылдарының пікірінше, бұл мейрам пасханың бірінші күнінен соң 50-ші күні өткізіледі.
- Иудаизмнің көп ғасырлық тарихында жікшілдік, секталар, бағыттар, қозғалыстар пайда болды. Бүгінгі уақытта, ғалымдардың пікірінше, мынадай иудаизм бағыттары қалыптасты: караим, хасидизм, реформа торлық, консерваторлық, ортодоксальды. XII-XIII ғасырда еврей діни ойшылдарының арасында Каббала философиялық көзқарастар жүйесі тарала бастады. Каббалистердің қасиетті кітабы – "Зогар" ("Шұғыла").

